

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
С.П. Семенця про дисертаційну роботу Алієва Хана Магамед огли
**"Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної
діяльності засобами дистанційних освітніх технологій",**
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Дидактично виважене впровадження компетентнісної моделі освіти, підготовка фахівців, готових до постійного професійно-особистісного розвитку й навчання впродовж усього життя, передбачає модернізацію чинної системи підготовки студентів педагогічних університетів. Саме в умовах інформатизації педагогічної освіти та цілісного впровадження системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, технологічного й інформаційного підходів досягається становлення майбутніх учителів як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності. На цьому тлі потребує наукового вирішення проблема підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. Згідно з задумом дисертанта вирішення вищезазначеної проблеми, з одного боку, дозволить сформулювати соціально-значущу професійну якість майбутнього вчителя (готовність до повноцінної професійно-педагогічної діяльності), а з іншого – забезпечить вирішення низки суперечностей, серед яких ключовим називаємо протиріччя між нагальною потребою нової української школи в учителях, які володіють технологіями дистанційного навчання та реальним станом підготовки вчителів до професійної діяльності.

Насправді практичне впровадження наукового обґрунтованої етапності підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій відповідає новим соціальним запитам, корелює з інформаційно-технологічним етапом розвитку суспільства, та водночас втілює прийняту загальнодержавну концепцію реформування і розвитку професійної освіти. Натомість погоджуємося з думкою здобувача про брак спеціальних наукових досліджень, що розкривали б проблему підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. Виходячи з вищезазначеного, вважаємо, що актуальність дослідження Х. М. Алієва екстраполюється на *науковий, соціальний і практичний* виміри.

Глибоке осмислення здобувачем суті науково-педагогічної задачі послугувало чіткому формулюванню мети дослідження, забезпечило рельєфне окреслення його завдань. Потому це дозволило дисертанту коректно визначити науковий інструментарій, себто, встановити об'єкт і предмет дослідження, виокремити його методи. У роботі лапідарно представлено наукову новизну одержаних результатів: присутньо розкрито те, що одержано вперше (структурно визначено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено етапність професійно-педагогічної підготовки),

що було категоріально визначено й критеріально-рівнево окреслено (готовність студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій), а також те, що набуло подальшого розвитку (концептуальні засади дистанційних професійно-педагогічних освітніх технологій). Про практичне значення дисертаційної роботи дозволяють судити методичні рекомендації «Дистанційні освітні технології», упровадження авторської етапності підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, а також створення й апробація програмно-змістового і навчально-методичного забезпечення професійно-педагогічної освіти.

З'ясовано, що результати дослідження експериментально впроваджено в навчальний процес трьох педагогічних університетів Запорізької, Київської та Харківської областей, було апробовано на двох міжнародних, трьох всеукраїнських та двох регіональних науково-практичних конференціях. Здобувач має достатню кількість публікацій, з-поміж яких 13 одноосібних статей, методичні рекомендації, 7 тез у матеріалах наукових конференцій.

Привертає увагу авторське формулювання гіпотези дослідження, де зроблено наукове припущення про підвищення рівня готовності студентів педагогічних університетів завдяки дидактично виваженій етапності впровадження засобів дистанційних освітніх технологій. Тут, на нашу думку, забезпечено релевантність наукового пошуку, інкрустовано ідеї наступності і неперервності педагогічної підготовки, її моделювання й проектування.

Архітектоніка дослідження Х. М. Алієва репрезентує задачний підхід до вирішення науково-педагогічної проблеми: **характеристика дистанційних освітніх технологій** (*змістовий аналіз категоріального поля, теоретико-методологічний і контекстний аналіз проблеми, конкретизація часткових задач*) $\Leftrightarrow$ **теоретичні питання підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій** (*системний аналіз готовності і процесу підготовки студентів педагогічних університетів, теоретичне моделювання етапності професійно-педагогічної підготовки засобами дистанційних освітніх технологій*) $\Leftrightarrow$ **експериментальне впровадження етапів професійно-педагогічної підготовки** (*реалізація етапності підготовки майбутніх учителів засобами дистанційних освітніх технологій, перевірка її ефективності*). У роботі чітко дотримується логіка сходження від загального (об'єкта дослідження) до часткового (предмета дослідження).

Науково зважено дисертантом опрацьовано теоретичні засади порушеної проблеми. Тут, передусім, зроблено акцент на розкритті базових понять «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційні освітні технології», на висвітленні специфіки впровадження дистанційних освітніх технологій у чинну систему професійної підготовки майбутніх учителів. Зокрема, проникливо здобувачем вивчено засоби дистанційних освітніх технологій, як-от: кейс-технологія, TV-технологія, мережева технологія. Установлено закономірні результати впровадження дистанційних освітніх технологій у вищій школі, з-поміж яких виокремлюємо неперервне

формування інформаційної культури суб'єктів навчання, модернізацію методів активного навчання, організацію взаємного навчання у квазі-дослідницькій формі. Зроблений дисертантом змістово-теоретичний аналіз дозволив стверджувати, що особливості впровадження дистанційних освітніх технологій є чинниками підвищення якості навчання дисциплін професійної і практичної підготовки студентів педагогічних університетів.

Належний теоретичний рівень дослідження здобувача представлено змістом і структурою готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, а також науково обґрунтованими етапи професійної підготовки майбутніх учителів.

Переконливою є думка автора, що результатом підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій є відповідна готовність, яку розтлумачено як інтегративну професійно-особистісну здатність (родова категорія) з чітко окресленими характеристиками (видовими ознаки). Утілюючи системний підхід і послуговуючись системним аналізом, дослідник установлює структуру готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій, до якої віднесено мотиваційно-ціннісний, когнітивний і операційний компоненти. Автором докладно розкрито зміст кожного з компонентів. Так, у дисертаційній роботі обґрунтовано, що мотиваційно-ціннісний компонент включає ціннісні орієнтації й цільові установки, особистісно значущі пізнавальні й професійні мотиви дистанційного навчання; когнітивний компонент визначає обсяг професійних знань та інноваційний стиль мислення студентів; операційний компонент готовності студентів представлений уміннями організувати навчальний процес, а також уміннями здійснити контроль, оцінку й корекцію його ефективності.

Методологічний рівень розв'язання порушеної дослідником проблеми представлено системним, особистісно орієтованим, компетентнісним, діяльнісним, технологічним та інформаційним підходами, які окреслено в рамках єдиної гуманістичної парадигми освіти.

Концептуально довершеною видається наукова позиція здобувача про те, що зміст і структура компонентів готовності студентів, а також логіка процесу їхньої педагогічної освіти слугують підґрунтям для обґрунтування етапності професійно підготовки. Отож, дистанційна освітня технологія здійснюється впродовж трьох послідовних етапів: *починається з професійно-мотиваційного етапу, продовжуватися на змістово-діяльнісному і завершуватися на рефлексивно-корегувальному етапі*. Зауважимо, що визначена автором етапність репрезентує структуру навчальної діяльності, у процесі якої забезпечується формування інтегральної професійно-особистісної якості – професійно-педагогічної готовності.

Слід віддати належне авторському критеріально-рівневому інструментарію дослідження, у якому, власне кажучи, простежується ізоморфізм структурі готовності студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій. Так,

дисертантом окреслено мотиваційний, когнітивно-інформаційний, технологічно-діяльнісний критерії, на основі яких встановлено три рівні сформованості готовності студентів (високий, середній, низький).

Здобувачем кваліфіковано підготовлено і проведено дослідно-експериментальну ланку роботи, у якій дотримано вимоги валідності, репрезентативності, вірогідності й надійності. У педагогічному експерименті взяло участь 302 студенти трьох педагогічних університетів з різних регіонів України. Наріжним каменем експериментальної роботи послугувало впровадження поетапної професійно-педагогічної підготовки засобами дистанційних освітніх технологій, статистична перевірка ефективності спроектованої етапності. Автором описано змістовий, процесуальний і контрольний-оцінний компоненти методики навчання студентів на кожному з окреслених етапів. Стрижневими складниками розробленої методики слугували спецкурс «Дистанційні освітні технології», тестові та комплексні компетентнісні завдання, засоби платформи дистанційного навчання Moodle та сервісів Google, кейс-технології, TV-технології, мережеві технології та рефлексивні тренінги.

Віддаючи дисертанту належне, слід наголосити на теоретичному й практичному значенні зроблених у роботі висновків, у яких викладено основні результати дослідження, присутньо розкрито те, наскільки повно й вичерпно розв'язано поставлені в роботі завдання. У авторефераті лапідарно відображено основні положення дисертації.

Підсумовуючи вищезазначене, до вагомих результатів дисертаційної роботи відносимо:

- 1) концептуальні засади та складові методики поетапної підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій;*
- 2) феноменологічні характеристики підготовки студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій;*
- 3) зміст і структуру готовності студентів педагогічних університетів до застосування засобів дистанційних освітніх технологій у професійної діяльності;*
- 4) етапність підготовки до професійно-педагогічної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій;*
- 5) критеріально-рівневий інструментарій визначення готовності до професійно-педагогічної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.*

Оцінюючи позитивно дисертацію Х. М. Алієва, доречно висловити окремі побажання, назвати дискусійні питання, до яких відносимо такі:

1. Зважаючи на роль педагогічної практики в чинній системі професійної підготовки майбутніх учителів, цікаво було б з'ясувати її місце в розробленій поетапній дистанційній освітній технології, окреслити методичні аспекти її підготовки й проведення.

2. Ураховуючи результати досліджень Психологічного центру Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди щодо ролі невербальних засобів передачі інформації, її візуалізації (с. 119), в роботі ширше використовувати рисунки, схеми, графічні ілюстрації.

3. Цікаво було б до експериментальної роботи окрім студентів фізико-математичних і природничих факультетів долучити студентів інших педагогічних спеціальностей, скажімо, майбутніх учителів-філологів. Інтерес викликає специфіка їхньої готовності до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій.

4. У дослідно-експериментальній складовій роботи обчислення виконуються з точністю до 0,01%, хоча, судячи з обсягу вибірки (302 респонденти) й обсягу генеральної сукупності, статистична похибка складає насправді декілька відсотків.

5. Неприхований інтерес до порушеної проблеми дистанційної освіти (як сучасної інноваційної організації навчального процесу) більше задовольнили б змістовніші додатки дисертаційної роботи.

Висновок. Зроблені окремі побажання, висловлені дискусійні питання аніж не заперечують наукової цінності дослідження "Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій". Рецензована робота має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, а також вірогідними є результати дослідження. На основі змістово-теоретичного аналізу, вивчення теоретичної та експериментальної складових роботи, зроблено висновок, що дисертація є самостійним, цілісним, завершеним дослідженням, в якому розв'язана актуальна наукова задача, одержані об'єктивно нові та науково обґрунтовані результати з педагогіки. Дисертаційна робота цілком відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України про "Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" (№ 567 від 24 липня 2013 р.), що дає підставу для присудження Алієву Хану Магамед огли наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

професор кафедри математичного аналізу

Житомирського державного

університету імені Івана Франка,

доктор педагогічних наук, професор

Семенець С.П.

Підпис С.П. Семенця засвідчує

Проректор з наукової і міжнародної роботи

Житомирського державного

університету імені Івана Франка,

доктор педагогічних наук, професор

Сейко Н.А.